

NGÔN NGỮ VÀ VĂN HOÁ

NGHE TRỰC TIẾP BÁC HỒ DẠY CÁCH ĂN - HỌC

BÙI HIỀN

(PGS, Hội Giáo chức Việt Nam)

Có thể khẳng định mạnh mẽ và chắc chắn rằng toàn bộ cuộc đời của Bác, từ lời nói đến hành động ở mọi nơi mọi lúc, luôn luôn thể hiện một nhân cách thật Việt Nam, thật Phương Đông và cũng thật sáng ngời hình ảnh Con Người của nhân loại tương lai, mà chỉ cần mỗi người chúng ta chịu khó suy ngẫm nghiêm túc một chút là đều có thể tiếp thu được từ Người một bài học bổ ích nào đó. Là người may mắn có 5 lần được gặp Bác và mỗi lần đều đem đến cho tôi những cảm xúc hết sức đặc biệt. Xin kể lại hai cử chỉ đời thường của Bác, nhưng đã trở thành những bài học tâm niệm suốt cuộc đời hoạt động giáo dục ngôn ngữ văn hoá Nga của tôi.

Vào một ngày thu năm 1955, khi tôi đang giảng bài bỗng thấy ông Trần Duy Hưng, Chủ tịch Ủy ban hành chính Hà Nội, hốt hải mở cửa lớp ngó vào thông báo và căn dặn: chốc nữa nếu có khách vào thăm lớp thì thầy trò cứ ngồi yên tại chỗ, không được làm mất trật tự. Sau ít phút lại có người mở cửa. Bác Hồ bước vào và tiến thẳng ngay đến trước bảng đen. Vì quá bất ngờ và ngỡ ngàng trước sự xuất hiện của Bác, cả lớp như bị thôi miên, nghiêm chỉnh chấp hành lệnh của chủ tịch Trần Duy Hưng và ngồi im phăng phắc. Bản thân tôi cũng quá xúc động nên cứ đứng ngây ra bên cạnh Bác. Thấy vậy Bác chủ động phá tan không khí trang nghiêm bằng một lời nhận xét dí dỏm, nhẹ nhàng như người cha yêu mến quả trách đàn con: “Thầy trò học hành, bảo ban nhau thể nào mà khách vào lớp chẳng chào hỏi gì cả

!” Lúc đó cả lớp mới bừng tỉnh và cùng nhau hô lên: “Hồ Chủ tịch muôn năm!”... Bác vẫy tay cho im lặng trở lại. Nếu là một Bề trên khác thì rất có thể đã có thái độ và cử chỉ khác với lớp học, vì đây rõ ràng là một hành vi ứng xử thiếu văn hoá, không sư phạm của thầy trò chúng tôi cần phải nghiêm khắc phê phán rút kinh nghiệm, không chỉ riêng cho lớp này, mà còn phải thông báo rộng cho toàn trường để luôn luôn chú ý đến “tiên học lễ” và không bao giờ được lặp lại hành vi như vậy ở bất cứ đâu. Nhưng với Bác Hồ, câu chuyện chỉ kết thúc bằng lời lẽ nhẹ nhàng, chân tình, dí dỏm như cha với con vậy thôi. Tiếp đến Bác hỏi chuyện ngay bằng tiếng Nga. Cuối cùng Bác căn dặn: **“Là người cách mạng thì phải học tiếng Nga - tiếng nói của Lê-nin”** và động viên mọi người học tốt tiếng Nga. Từ đó tôi luôn tâm niệm phải làm đúng lời dạy của Bác và phần đầu vưon lên hoàn thành tốt trách nhiệm giảng dạy, phổ biến tiếng Nga, bắt chấp mọi thắng trầm lịch sử ở Liên Xô và Liên bang Nga. Lời dạy đó của Bác càng có tính thời sự hơn bao giờ hết, vì ở Việt Nam đang có nhiều người muốn xa rời tiếng nói của Lê-nin, trong khi chủ nghĩa Mác-Lê-nin vẫn được khẳng định là nền tảng lí luận của Đảng Cộng sản Việt Nam trong vai trò lãnh đạo nhân dân ta khám phá con đường tiến lên chủ nghĩa xã hội với những thành quả ban đầu đang được thế giới tiến bộ ngưỡng mộ và ủng hộ, ngược lại đang bị các thế lực phản động tìm cách bôi nhọ và chống phá. Ngày nay tuy Liên Xô không còn nữa,

nhưng những thành tựu cũng như những sai lầm trong công cuộc xây dựng CNXH đầu tiên trên thế giới vẫn là những bài học quý giá cho chúng ta trên bước đường tìm tòi một mô hình XHCN mới, phù hợp với Việt Nam. Và lại Ngôn ngữ và văn hoá Nga đâu phải chỉ là những sản phẩm của chính quyền Xô viết, mà đó là kết tinh những đặc trưng của một nền văn hoá, khoa học, công nghệ hàng đầu thế giới mà tất cả các nước hiện nay vẫn đều ngưỡng mộ và đều không thể bỏ qua. Vậy thì hà cớ gì mà một số người Việt Nam lại quay lưng lại với nó, và như vậy có phải là họ đang đi ngược lại những lời dạy bảo của Bác Hồ không?

Cũng lại vào một ngày thu năm 1956 tôi được cử làm phiên dịch cho Bác trong buổi chiêu đãi Nguyên soái Vô-rô-si-lốp - Chủ tịch Xô viết Tối cao Liên Xô. Trước khi đi tôi đã được lãnh đạo bộ Ngoại giao dặn dò kỹ lưỡng mọi điều. Khi vào tiệc đứng ở trong khuôn viên nhà khách, tôi có trách nhiệm phải đi chuyển theo sát Bác để dịch. Thấy tôi bên cạnh định nói Bác liền bảo thôi để Bác tự nói tiếng Nga với Nguyên soái, đồng thời còn không quên bảo tôi “Cháu cứ đi ăn đi”. Lát sau thấy tôi vẫn ở bên cạnh chờ dịch và không dám ăn, Bác lại nhắc. Lúc đó tôi mới mạnh dạn lại bàn cầm dao và đĩa để cắt đùi gà. Vì quá cảm động nên tôi rất lúng túng với con dao, cái đĩa. Tuy đang tiếp chuyện Chủ tịch Vô-rô-si-lốp, nhưng thấy tôi loay hoay mãi, Bác liền quay sang bảo tôi cứ việc cầm tay mà ăn, rồi thân mật vừa cười vừa nhận xét dí dỏm: “Ăn thịt gà thì cứ phải cầm tay, chứ ăn bằng đĩa thì khác gì nói chuyện với người yêu thông qua anh phiên dịch!”. Bị chỉ đích danh vai trò thừa ế của mình, tôi đỏ mặt cảm động và vô cùng sung sướng. Chỉ qua mấy lời chỉ bảo cụ thể ấy thôi tôi đã cảm nhận thấy rằng Bác đang truyền đạt cho tôi một kiến thức văn hoá ẩm thực của người Nga nói riêng và của cả phương Tây nói chung là được phép dùng tay để ăn thịt gà, vì

người ta thường bày cả miếng thịt to ra đĩa và dùng dao, đĩa để cắt ăn, nhưng với miếng đùi gà to thì dao đĩa cũng khó cắt nên người ta hay dùng tay cho dễ ăn (khác với Việt Nam là thịt bao giờ cũng được thái nhỏ để dùng đũa gắp, mà không được dùng tay, vì như thế là thô lỗ, thiếu văn hoá). Kể từ đó càng ngẫm nghĩ tôi càng cảm thấy yêu quý và khâm phục Bác. Sao Bác đang bận tiếp một Nguyên thủ quốc gia quan trọng như vậy, mà vẫn luôn đề mắt quan tâm đến người giúp việc quanh mình?! Sao Bác đang suy nghĩ trao đổi về những công việc quốc gia đại sự với Thượng khách nước ngoài, mà vẫn sẵn sàng chỉ bảo rành rọt, tỉ mỉ cách ăn nết ở (cụ thể là nết văn hoá ẩm thực của phương Tây kể trên) cho cán bộ của mình như vậy?! Sao Bác là Chủ tịch nước, mà Bác không hề tỏ ra quan cách, bề trên với người dưới, hơn thế nữa Bác còn vui đùa dí dỏm, hóm hỉnh, tỏ sự bình đẳng với họ?! Sao Bác ở vị trí cao sang vĩ đại như vậy, mà vẫn luôn hoà nhã, thân mật, chân tình như với con cháu trong nhà?! Trải qua năm tháng gìn giữ, nâng niu những hình ảnh của Bác trong tim và không ngừng cố gắng chiêm nghiệm, làm theo gương Bác, tôi nhận ra rằng:

Cái vĩ đại của Con Người

chính là ở cái lối sống bình dị, vị tha.

(Ban Biên tập nhận bài ngày 22-02-2011)

HỘP THƯ

Trong tháng 4/2011, **NN&ĐS** đã nhận được thư, bài của: Nguyễn Quang Hồng, Mai Ngọc Chừ, Đặng Thị Hảo Tâm, Nguyễn Đức Tiến, Đào Thị Hồng Hạnh, Hoàng Thị Hoà (Hà Nội); Lê Thị Hồng Duyên (Hải Phòng); Trần Văn Sáng (Huế); Phạm Văn Học (Quy Nhơn); Đinh Ngọc Thuỷ, Lê Thị Kiều Vân (Tp HCM).

Toà soạn **NN & ĐS** xin chân thành cảm ơn sự cộng tác của quý vị và các bạn.

NN & ĐS